

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10950420>

AUDITORLIK TASHKILOTLARI ISHI SIFATINI TASHQI NAZORATDAN O‘TKAZISHGA OID MASALALAR TAHLILI

Shakirxodjayeva Zuxraxon Rustamxanovna,

O‘zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya: Maqolada auditorlik tashkilotlari o‘z faoliyatining audit standartlariga muvofiqligini ta’minlash uchun ichki sifat nazorati qoidalarini belgilashlari va ularga rioya qilishlari shartligi xususida so‘z yuritiladi. Shuningdek, ichki nazoratni amalga oshirish tamoyillari, shuningdek uni tashkil etishga qo‘yiladigan talablar federal audit standartlari bilan belgilanishiga oid tadqiqatlar olib boriladi.

Kalit so‘zlar: nazorat, sifat, auditorlik tekshiruv, ichki sifat, faoliyat.

Abstract: The article discusses the need for audit organizations to establish internal quality control rules and comply with them in order to ensure compliance of their activities with audit standards. Also, the principles of implementation of internal control, as well as the requirements for its organization are determined by the federal audit standards.

Key words: control, quality, audit, internal quality, activity.

Аннотация: В статье рассматривается необходимость установления аудиторскими организациями правил внутреннего контроля качества и их соблюдения в целях обеспечения соответствия своей деятельности стандартам аудита. Также принципы осуществления внутреннего контроля, а также требования к его организации определяются федеральными стандартами аудита.

Ключевые слова: контроль, качество, аудит, внутреннее качество, деятельность.

Auditorlik tashkilotining sifat nazorati tizimining xususiyatlari, uning ichki mazmuni va uning ishlashiga sarflangan vaqt va resurslar quyidagi omillarga bogʻliq boʻladi:

- auditorlik tashkilotining hajmi;

- auditorlik tashkilotining ixtisoslashuvi;

- auditorlik tashkilotining tashkiliy tuzilmasi;

- auditorlik tashkilotining filiallari va boʻlinmalarining mavjudligi va ularning fazoviy masofasi;

- qoʻllaniladigan sifat nazorati tizimining iqtisodiy samaradorligi (oʻrtacha xarajatlar bilan aniq foyda olish).

- Auditorlik tashkilotining sifat nazorati tizimi quyidagilarni oʻz ichiga olishi kerak:

- auditorlik tashkilotining professional xodimlari tomonidan kasbiy axloq kodeksi talablariga rioya etilishi;

- auditorlik tashkilotini oʻz vazifalarini lozim darajada bajarish uchun zarur boʻlgan bilim, koʻnikma va malakalarga ega boʻlgan professional xodimlar bilan toʻldirish;

- malakasi ushbu topshiriqlarning xususiyatlariga mos keladigan professional xodimlarga auditorlik topshiriqlarini berish;

- audit davomida barcha turdagi ishlarni yoʻriqnomalar asosida bajarish, doimiy monitoring va ishlarning bajarilishini zarur sifat talablariga javob beradigan tarzda tekshirish;

- xodimlar tomonidan, agar muayyan vaziyatlarda tajriba yoki bilim etishmasligi boʻlsa, auditorlik tashkilotida ham, undan tashqarida ham tegishli maslahatlar olish;

- auditorlik tashkilotining mustaqilligi va auditni yuqori sifat darajasida oʻtkazish qobiliyatini, shuningdek, kompaniya rahbarlarining obroʻsini hisobga olgan holda mijozlarni tanlash va rad etish tartib-qoidalarini doimiy ravishda ishlab chiqish va auditorlik tashkilotlarida qoʻllash. tekshirilayotgan yoki kelgusida audit oʻtkazish uchun taklif qilingan xoʻjalik yurituvchi subyekt;

- kompaniyaning ichki sifat nazorati tizimining ishonchliligi va samaradorligini muntazam tekshirish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish;

- auditorlik tashkiloti xodimlariga nisbatan o'z vazifalarini bajarmagan yoki lozim darajada bajarmagan hollarda ularga nisbatan zarur choralarni ko'rish.

Auditorlik tashkilotining sifat nazorati tizimining asosiy tamoyillari va tartiblari bunday tashkilotning har bir professional xodimi e'tiboriga yetkazilishi kerak.

Ichki audit sifati nazorati uchta nazorat turini o'z ichiga oladi:

- dastlabki;

- oqim;

- keyingi.

Dastlabki ichki nazorat auditning umumiy rejasini tuzishda va audit o'tkazish uchun sarflangan vaqtni hisoblashda amalga oshiriladi.

Ijrochilarning ishi ustidan joriy ichki nazorat ko'rsatmalar elementlarini va bajarilgan ishlarni tekshirishni o'z ichiga oladi. Doimiy nazoratni amalga oshiruvchi professional xodimlar audit davomida quyidagi funktsiyalarni bajaradilar:

- ijrochilar o'zlariga yuklangan ishni bajarish uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalarga ega ekanligini tekshirish;

- ijrochilar tegishli ko'rsatmalarni tushunishlarini tekshirish;

- bajarilgan ishlarning umumiy audit rejasiga mos kelishini aniqlash;

- audit davomida yuzaga kelgan muhim muammolarni aniqlash, bunday muammolarni baholash va shu munosabat bilan o'z vakolatlari doirasida auditning umumiy rejasiga tuzatish kiritish to'g'risida qarorlar qabul qilishdir.

Keyingi ichki nazorat har bir ijrochi tomonidan bajarilgan ish natijalarini tekshirishdan iborat.

Bunda quyidagi masalalarga e'tibor qaratish lozim:

- ish audit rejasiga muvofiq bajarilganmi;

- bajarilgan ish va uning natijalari to'g'ri hujjatlashtirilganmi;

- audit davomida yuzaga kelgan barcha muhim kuzatishlar aniqlanganmi va auditorning xulosalarida aks ettirilganmi;

- tegishli audit protseduralarining maqsadlariga erishilganmi;

- auditor tomonidan chiqarilgan xulosalar olingan natijalardan kelib chiqadimi va ish natijalari auditorlik fikri uchun asos bo'ladimi.

Ish natijalarini tekshirayotgan xodimlar tekshirilayotgan ish hujjatlariga o'z imzolarini qo'yishlari shart. Inspektorlar zarur hollarda ish hujjatlarida tekshirilayotgan shaxsning xatti-harakatlariga baho berishi, mulohazalari, mulohazalari yoki tavsiyalarini bayon qilishi mumkin.

Keyingi ichki nazoratning yana bir usuli - tekshirilayotgan xo'jalik yurituvchi sub'ekt uchun bepul takroriy audit o'tkazishdir.

Auditorlik tashkilotining rahbarlari bajarilgan ish natijalarini tekshirishni nafaqat ushbu guruh a'zolariga, balki zarur malakaga ega bo'lgan boshqa mutaxassislariga ham topshirishlari mumkin. Yirik va murakkab xo'jalik yurituvchi subyektlar auditi o'tkazilgan hollarda auditorlik tashkiloti doirasida bunday mustaqil parallel tekshirish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Годовой отчет о состоянии о результатах ВККР аудиторов и АО-членов СРО ААС за 2018 год. [Электронный ресурс] // Доступ: http://auditor-sro.org/files/activity/quality_control/Otchet/godovoj_otchet_vkkr_za_2018_god.
2. Парушина Н.В. «Планирование аудита» / Н.В Парушина, Т.А. Баркова // АУДИТОР -2003, С. 36-41
3. Лытнева Н.А, Парушина Н.В. Привлечение аудиторов к экспертизам и проверкам по поручению к правоохранительных органов // Аудиторские ведомости . -2001. № 4